

G R A A F W E S P E N W E R K.

Wat ik ga verhalen, is geen nieuwe waarneming. Integendeel, het is iets zeer gewoons, en toch iets, dat door lang niet iedereen is gezien. Ik vraag een plaatsje aan de Redactie ten bate van diegenen onder de lezers, voor wie de zaak misschien interessant kan zijn.

Gisteren ging ik een vrij langen tocht maken op de hooge heide, vooral met het doel om te zien, of er reeds veel uitgevlogen jonge vogels zouden zijn, maar werd in mijn verwachtingen teleur gesteld, want het eenige, wat ik van dien aard vond, was een paar volwassen jonge tapuiten, welke aanwezigheid reeds vroeger geconstateerd was. Dat er nog kleintjes waren van andere soorten werd mij bewezen door de gebaren van oude vogels, vooral grasmussen en grauwe klauwieren, die met mijn gewandel in de nabijheid hunner broedplaatsen niet veel schenen op te hebben. Een wulp of heituter (*Numenius arcuatus* L.) vloog klagelijk fluitend over de heide, en een torenvalk stond „biddend” stil in de lucht.

Het was warm, erg warm, en ik besloot even wat te rusten. Een kleine verhevenheid in een zandige laan tusschen jonge dennenbosschen bood een geschikte zitplaats, en na hoed, stok en kijker op den grond gelegd te hebben, stak ik een sigaar aan om de ellendige vliegen, die ondragelijke plagen van den zomerschen dag, van mij af te houden. Rondkijkend bemerkte ik, dat in de buurt nogal grasmussen huisden, die ijverig voeder verzamelden voor hunne goed in 't dichte hout verborgen jongen; het waren alle *Sylvia sylvia* (L.). Ook een roodstaartenpaar (*Ruticilla phoenicurus* L.) hield zich op dezelfde wijze druk bezig.

Op eens zag ik op een tiental schreden afstands iets wits langs den grond glijden, en opstaande en naderende bleek het mij een lichtgele rups te zijn, die een hoogst onvrijwillige wandeling deed; zij werd namelijk vastgehouden in de kaken en tusschen de pooten van een graafwesp, die haar onmeedoogend meesleepte. 't Geval verheugde mij zeer; ik had er zoo dikwijls naar uitgezien, maar nog nooit was 't mij gelukt, een rupsdragende graafwesp te ontdekken; wel meermalen eene, die een spin had gevangen en deze ging begraven. Dit is, vergis ik mij niet, *Ammophila hirsuta* Scop., terwijl de rupsdoodende wesp *A. sabulosa* L. is.

Ik schrijf daar „rupsdoodend.” Dit is minder juist, want de wesp doodt de rups niet, als zij haar vangt, maar verlamt haar door een of meer steken, zoodat zij wel degelijk in leven blijft, maar zich niet meer verroeren kan. Jammer genoeg

heb ik dit niet gezien; dit gedeelte van het drama was al afgelopen, en ik kwam eerst bij het tweede bedrijf: het wegslepen der prooi. Daarbij valt op te merken de geweldige kracht, die de wesp uitoefent; de rups toch was iets langer en heel wat dikker dan zij zelve, en vertegenwoordigde dus een heele vracht. Niettemin sleepte de wesp dit vrachtje schijnbaar met het grootste gemak en met werkelijk verbazende snelheid voort, waarbij zelfs niet onbeduidende terreinhindernissen als takjes, stompjes, ruwe verhevenheden, enz. zonder eenige vertraging in den gang, en zonder dat de rups losgelaten werd, overwonnen werden. Recht aangestuurd op een bosje groen gras dat op een hoog polletje stond, werd, daar aangekomen, het vrachtje neergeworpen, en ging de wesp een wandeling in 't ronde doen. De omgeving, bestaande uit een paar miniatuurzandvlakten, werd ijverig onderzocht, en ik dacht al ieder keer als de wesp even stilhield: ziezoo, nu gaat zij graven. Maar neen, allerdrukst en ijverigst snuffelde zij maar door, steeds in een cirkel waarvan het graspolletje waarbij de rups lag, het middelpunt uitmaakte. Nu en dan hield ze even op en bleef onbewegelijk zitten waarbij ze soms bijna onzichtbaar was, en alleen door den rooden ring aan het achterlijf in het oog viel. Ik bleef op twee pas afstands ook onbewegelijk staan om het vervolg der geschiedenis te zien, en dampte wat ik kon om de vliegen van mij af te houden, want verjagen met de hand durfde ik ze niet, uit vrees de wesp daardoor te zullen storen.

Toen het gezoek en gesnuffel eenige minuten geduurd had, liep de wesp plotseling weer naar de rups, die al dien tijd roerloos tegen 't gras gelegen had, legde haar lichaam evenwijdig er op, greep het beest beet en de wandeling met hindernissen begon opnieuw met aanmerkelijke snelheid. Ongeveer vijf schreden verder scheen de wesp gevonden te hebben wat zij zocht, een vrij zandig plekje zuinigjes met wat miniatuurmos en dito grasjes begroeid. Zij liet nu plotseling de rups los, snuffelde even rond en begon te graven.

Staat men verbaasd over de kracht waarmede zoo'n wesp een in verhouding tot haar eigen gewicht zeer zwaar dier draagt en als een acrobaat zich er mede over allerlei voorwerpen heenwerkt, die verbazing stijgt nog, wanneer men waarneemt wat een virtuoos in het graven zulk een dun, schijnbaar zwak schepsel is. In een oogenblik was een cilindrisch gaatje geboord waarin de wesp geheel verdween; onder het werken kwam zij nu en dan even naar buiten, overtuigde zich dat de rups er nog lag,

besnuffelde die even, en toog dan weer ijverig aan 't werk. Eindelijk bleef zij even langer weg, zeker om den bodem van het ééncellige nest wat ruim te maken; toen kwam zij naar boven, ditmaal niet achterwaarts klimmend, maar met den kop vooruit. Ze greep nu een extremitéit van de rups, den kop, beet en sleepte deze, achteruit afdalend, mee naar beneden in het gat. De rups paste er juist mooi in, gleed er door, terwijl zij één oogenblik er loodrecht als een kaarsje boven uitstak, en verdween toen snel geheel. Maar juist vóór zij verdween kwam een kleine grijsachtige vlieg aan, zette zich even op het rupsenlichaam, en toen dit verdween, vloog het vliegje weg. Alles gebeurde bliksemsnel, zoodat het maar juist even kon worden waargenomen. Dit oogenblik zal intusschen wel voldoende tijdruimte geweest zijn voor de vlieg, om een eitje op de rups te deponeren.

Een minuut lang zag ik nu niets. De wesp was in het donkere hol bezig haar ei te leggen. Daarop klom ze het gat uit en vloog weg. Ik bleef evenwel staan, want ze zou stellig wel terugkeeren om het gaatje dicht te stoppen. Het duurde dan ook niet lang, of daar verscheen ze weer, streek bij het gaatje neer, keek er even in, om te zien of alles in orde was en begon toen van de mosjes en grasjes in de nabijheid kleine stukjes af te bijten en deze in het gat te stoppen, eerst natuurlijk diep, en van lieverlede, naarmate de holte gevuld raakte, meer aan de oppervlakte. Dit toestoppen, dat uiterst zorgvuldig in zijn werk ging, duurde 't langst van alles, wel een kwartier. Bij ieder stukje groen dat met kracht werd afgerukt, draaide de wesp om 't gat heen, totdat het goed lag en vast rustte.

Eindelijk was de holte gevuld; de wesp bracht er nog wat zandkorrels bij, harkte de kanten enz. wat op en vloog nu voor goed heen. Bij nauwkeurige inspectie bleek mij dat van het gaatje nu niets meer te zien was; de omtrek was weer geheel in zijn vorigen staat hersteld en niets kon meer verraden, welk een somber graf daar lag. Want eigenlijk is het iets vreeselijks. De wesp doodt haar slachtoffer niet, maar verlamt dit door het met haar scherpen angel te steken, zoodat het nog geruimen tijd (Dr. Oudemans verhaalt van een gestoken rups die bij hem nog 3 maanden leefde) blijft leven, maar zich niet bewegen kan. Dan wordt het in een nauw gat begraven en er wordt een wespenei op gelegd. Uit dit ei komt na eenigen tijd een larve. Deze vindt nu de tafel gedekt en eet van de levende doch onbewegelijke rups. Ware de rups vooraf gedood, dan zou zij in den grond tot rotting overgaan en als voedsel allicht niet meer geschikt zijn; nu levert zij, zoolang zij levend blijft, dagelijks versch vleesch aan de wesplarve, die steeds groeit en tot aan de volgende gedaanteverwisseling een goed gevulden kelder bezit. 't Is te hopen, dat zoo'n rups, die waarlijk niet voor haar plezier uit is, er niet te veel van voelt, maar hoe dit zij, ik ben blij, het geheele proces eens nauwkeurig te hebben kunnen gadeslaan, en zoo kan een weinig belangrijks opleverende ornithologische wandeling toch nog ten slotte leiden tot een waarneming op ander gebied, die men niet gaarne gemist had.

Doorn, 3 Juli 1901.

Mr. R. B. SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG.

Een strooptocht door Westerwolde.

't Was nu niet precies wat men noemt zomersch weer in de tweede helft van Augustus 1900 en er viel vooruit allerminst op een mooien dag te rekenen. Geen schoon vooruitzicht, als onder dergelijke omstandigheden de vakantie aanbreekt met stroomen regen. En toch zouden mijn vriend R. en ik een strooptochtje doen door Westerwolde; dat hadden we eigenlijk al overlegd, toen we een paar jaren geleden die landstreek eens waren — doorgehoud. Wat woord zou hier beter passen, als ik er bijvoeg, dat we 's morgens uit Meeden waren vertrokken en goed middag reeds in de bosschen van Ter Apel marcheerden en toen dus een afstand van acht uren gaans geheel te voet hadden afgelegd? Maar we wilden er nu iets meer van hebben en daartoe

waren minstens twee dagen noodig. Als er een dag kwam geheel zonder regen en de barometer daarbij goed stond, zouden we den daaropvolgenden morgen vroeg op den stap gaan, zoo hadden we 't afgesproken. 't Geluk diende ons en zoo trokken we er Dinsdag 28 Augustus, goed voorzien van allerlei benodigheden, op uit, om zoo spoedig mogelijk het hart van Westerwolde te bereiken.

Van ons dorp uit over Pekela naar Wedde levert de natuur, althans voor ons, al heel weinig bijzonders: bijna overal afgegraven hoogveen, grootendeels tot bouw- of weiland herschapen, een enkel stuk nog in maagdelijken staat, of bezet met eindelooze reeksen turfhoopen en een flora, bijna uitsluitend bestaande in struikheide — voor een stedeling